משמר הסביבה

דבר המערכת

אנו שמחים להציג בפניכם את הגיליון האחרון של "משמר הסביבה" לשנת 2010. הגיליון כולל סקירה תקופתית של הפעילות הסביבתית בכנסת והינו פרי שיתוף הפעולה בין הקליניקה לפרקטיקה ומדיניות סביבתית של הפקולטה למשפטים באוניברסיטת בר אילן ו"חיים וסביבה", ארגון הגג של ארגוני הסביבה בישראל.

אנו שמחים לבשר על שינוי בפורמט הקבוע של הגיליון. מעתה יהיה הגיליונות קצרים יותר וממוקדים יותר, ויתפרסמו בתדירות גבוהה יותר. כל גיליון יעסוק בשני נושאים רחבי יריעה ובנוסף יסקור את העשייה הפרלמנטרית בתחום סביבתי מסוים. בדרך זו אנו מקווים להעשיר את השיח הסביבתי בישראל ולקדם אותו למקום מרכזי בסדר היום הציבורי.

הפעם יעסוק הגיליון בנושאים הבאים:

1. ביטול נציב הדורות הבאים בכנסת.
2. הצעות חוק בנושא פסולת.
3. מעקב אחר הדיונים בנושא רפורמת החקיקה בדיני התכנון והבניה.

נשמח לשמוע את תגובותיכם והערותיכם ולקבל הצעות לנושאי כתיבה לגיליונות הבאים.

ניתן ליצור עמנו קשר בדוא"ל: envclinic@gmail.com.

משמר הסביבה נערך ע"י **לילך מהודר ושיר שלום**, תלמידות הקליניקה לפרקטיקה ומדיניות סביבתית **בהנחיית ד"ר אתי רוזנבלום, עו"ד איילת ברעם, פרופ' אורן פרז, מר נאור ירושלמי והגב' מאיה קרבטרי.**

הקליניקה לפרקטיקה ומדיניות סביבתית,

הפקולטה למשפטים אוניברסיטת בר אילן

מנחי הקליניקה:

פרופ' אורן פרז

ד"ר אתי רוזנבלום

עו"ד איילת ברעם

פרטי קשר:

טלפון: 03-5318814

רמת גן, 52900

www.envclinic.org.il

חיים וסביבה - ארגון הגג של ארגוני הסביבה בישראל

מנכ"ל חיים וסביבה: נאור ירושלמי

מנהלת קשרי ממשל: מאיה קרבטרי

פרטי קשר:

טלפון: 03-5602256

נחלת בנימין 85, תל-אביב

www.sviva.net

ביטול נציבות הדורות הבאים

בשנת 2001, חוקקה הכנסת תיקון לחוק הכנסת, המקים את "נציבות הדורות הבאים", מוסד לבקרה והערכה בתוך הכנסת. תפקיד מוסד זה היה להציג בפני הכנסת וועדותיה את ההשלכות ארוכות הטווח של הצעות החוק השונות, בתחומי איכות הסביבה, משאבי הטבע, המדע, הפיתוח, החינוך, הבריאות, המשק והכלכלה, הדמוגרפיה, התכנון והבניה, איכות החיים, הטכנולוגיה, המשפטים וכל ענין שוועדת החוקה חוק ומשפט של הכנסת קבעה שיש לו השפעה ניכרת על הדורות הבאים. אחד התחומים העיקריים בהם עסקה הנציבות היה **פיתוח בר קיימא**, קרי ניצול המשאבים לצרכי האנוש לצד שימור הסביבה. במהלך פעילותה, סייעה נציבות הדורות הבאים לכנסת בתהליכי חקיקה חשובים, לרבות חוק החופים וחוק אוויר נקי. כמו כן, סייעה הנציבות בצמצום הסעיפים בחוק ההסדרים שנגעו לקיצור הליכי תכנון והקטינו את ההגנה על השטחים הפתוחים.

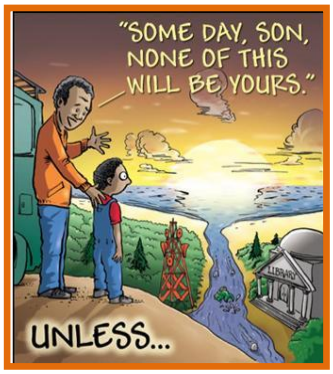

לאחר סיום פעולתו של הנציב הראשון, **השופט (בדימוס) שלמה שהם**, ב-2006, החליטה יו"ר הכנסת שלא למנות נציב נוסף ולפזר את הצוות המקצועי של הנציבות, כך בפועל חדלה הנציבות מלהתקיים. כמו כן, הוגשו הצעות חוק לביטולו הכולל של מוסד הנציבות בכנסת. ההצעה האחרונה הוגשה במאי 2010 על ידי **חברי הכנסת יריב לוין ומשה גפני**. טענות המתנגדים נחלקות באופן כללי לשני סוגים. הסוג הראשון גורס כי עם הקמת המחלקה למחקר ומידע בכנסת (**"ממ"מ"**), הפכה הנציבות למיותרת. זאת, על אף שבשונה מהנציבות, הממ"מ אינו מוסמך לבקר הצעות חוק ולעסוק בהשלכותיהן העתידיות. הסוג השני גורס, כי אין הצדקה לקיומה של פונקציה להערכת חקיקה בתוך הכנסת וכי הדבר פוגע בסמכותם של חברי הכנסת. זאת, על אף שאין בסמכות הנציבות לבטל או לדחות הצעות חוק וההחלטה תמיד נתונה בידי חברי הכנסת. עוד נטען, כי ביטול הנציבות יביא לחסכון במשאבי הכנסת, למרות שתקציבה השנתי היה 0.7% בלבד מסך תקציב הכנסת.

ההצעה זכתה לתמיכה רחבה מאוד בקרב חברי הכנסת. בקריאה הטרומית הצביעו 62 חברי כנסת בעד ביטול הנציבות, ורק שישה התנגדו, בקריאה הראשונה תמכו בחוק 25 חברי כנסת ורק חמישה התנגדו. **לבסוף, אושרה הצעת החוק לביטול נציבות הדורות הבאים בכנסת ביום 13.12.2010, ברוב של 11 מול 4.**

בראש המתנגדים לביטול החוק עמד **ח"כ ניצן הורוביץ** אשר בקריאה הטרומית הביע את הערכתו הרבה למוסד הנציבות, שהוכיח עצמו במגוון נושאים ובפרט בתחום הסביבתי. כמו כן, הובעו דעות המתנגדות לביטול החוק בקריאה הראשונה. **ח"כ דב חנין** ציין כי הנציבות הינה מנגנון שמסייע לחה"כ לנקוט בראייה לטווח ארוך. **ח"כ אילן גילאון** אמר כי הצעת החוק משקפת מדיניות של "אחרי המבול". בנוסף, ח"כ **חיים אורון** אמר כי לנציבות לא הייתה זכות וטו על חוקים וכי היו מקרים רבים בהם בחרו חה"כ להצביע בשונה מהמלצת הנציבות.

נגד ביטול הנציבות פעלה קואליציית רחבה של כחמישים ארגוני החברה האזרחית בהובלת חיים וסביבה והתאחדות הסטודנטים הארצית. המטה ליווה באופן צמוד את תהליך החקיקה ופעל מול יוזמי החוק וחברי כנסת. בין היתר הציע המטה הצעת חלופית לתיקון החוק הקיים, המציעה מספר שינויים חשובים באופן פעילותה של הנציבות, לרבות הטלת מגבלת זמן לעיון הנציבות בהצעות חוק, מניעת כפילות בין הנציבות לממ"מ, יצירת מנגנון של פיקוח ציבורי על עבודת הנציבות, ועוד. הצעה זו הוגשה כהסתייגות להצעת החוק לביטול הנציבות על-ידי **ח"כ ניצן הורוביץ**, ממובילי ההתנגדות לחוק.

בין המתנגדים להצעת החוק גם קבוצה של כמאה מדענים ואנשי אקדמיה, אשר פנו ישירות לחברי הכנסת בבקשה להתנגד לביטול הנציבות, ביוזמתו של **פרופ' אורן פרז** מהפקולטה למשפטים באוניברסיטת בר אילן.

ביטול נציבות הדורות הבאים אינו סוף פסוק מבחינת התומכים במוסד זה, אשר כבר הודיעו כי יפעלו לבחינת אפשרויות שונות לחידוש פעילותה של נציבות הדורות הבאים, גם אם מחוץ לכנסת ובמבנה שונה. הרצון לשמור על קיום המוסד נובע מהצורך להבטחת עתיד דור המחר, הבטחת חשיבה ארוכת טווח במדינתנו שרוב עיסוקה הוא בנושאים קצרי טווח כביטחון וכן לשם חיזוק הדמוקרטיה.

ביוזמת המטה למען נציבות הדורות הבאים, החליטה ועדת הכנסת, בראשות אחד מיוזמי החוק, **ח"כ יריב לוין,** להמליץ בפני יו"ר הכנסת להסמיך את הממ"מ להציג בפני הכנסת הערכות על השלכות ארוכות-טווח של הצעות חוק ונושאים שונים המונחים על שולחן הכנסת, תפקיד שעליו הייתה אמונה עד כה הנציבות. החלטת הועדה קראה לתמוך בהקמתו של תחום חדש במרכז, שעניינו קיימות וחשיבת עתיד, ואף התחייבו לאשר הגדלה של מצבת עובדי המרכז ותקציבו, במידת הצורך, לשם ביצוע תפקיד זה. ואכן לאחר אישור החוק וביטול נציבות הדורות הבאים חזר **יו"ר הכנסת**, **ח"כ רובי ריבלין,** והזכיר החלטה זו. ריבלין הדגיש, כי החלטה זו הינה חלק בלתי נפרד מתהליך הביטול של חוק נציבות הדורות הבאים בכנסת.

בהחלטת הסיכום של ועדת הכנסת שהוזכרה דלעיל נאמר, כי "ועדת הכנסת רואה חשיבות רבה בכך שחברי הכנסת העוסקים בחקיקה ראשית ובחקיקת משנה יתנו דעתם להשפעתה של החקיקה על הדורות הבאים". על-פי החלטת הועדה, מרכז המחקר והמידע יוכל להביא בפני חברי הכנסת את המידע, הנתונים וקשת ההשלכות האפשרויות בכל נושא שיש לו השפעה על הדורות הבאים. לבקשת הארגונים, הסכימו **ח"כ יריב לוין (ליכוד) וח"כ משה גפני (יהדות התורה)**.

לחצו כאן לקריאת נוסח החוק. לחצו כאן לאתר המטה למען נציבות הדורות הבאים.

דיוני הרפורמה בתכנון ובנייה

בתאריך 15.3.2010 הגישה הממשלה את הצ"ח התכנון והבנייה, התש"ע-2010, שמטרתה להחליף לגמרי את חוק התכנון והבנייה הקיים מ-1965. ההצעה עברה בקריאה הראשונה בכנסת בתאריך 17.3.2010 ומאז מתקיימים דיונים בכל שבוע בוועדה מיוחדת שהוקמה לצורך הדיון בהצעת החוק, וועדה המשותפת לוועדת הכלכלה, ועדת הפנים והגנת הסביבה. **עיקרי ההצעה** הם שינוי מבני במערכת התכנון, צמצום הפיקוח הפנימי על תכניות במערכת התכנון, צמצום המנגנונים להגנה על הסביבה, וכו'.

הועדה המשותפת לדיון בהצעת חוק התכנון והבניה, התש"ע-2010, בראשות **ח"כ דוד אזולאי** (ש"ס), חידשה את דיוניה בהצעת החוק במהלך מושב החורף של הכנסת. הועדה מקיימת דיונים מדי יום שלישי, בהשתתפות חברי כנסת רבים, נציגי הממשלה, ונציגי ארגונים סביבתיים החברים במטה לתכנון אחראי.

הועדה דנה בחוק לפי נושאים, באופן כללי בהתאם לסדר הסעיפים. בשבועות האחרונים, דנה הועדה בפרק העוסק **במוסדות התכנון, פעולתם והרכבים.** הדיונים האחרונים התמקדו **בהרכב ועדות המשנה** של המועצה הארצית. הרכב הועדה כלל רוב משמעותי לנציגי הממשלה וייצוג מינימאלי לשלטון המקומי, ולכן הומלץ למצוא איזון כלשהו, תוך שמירה על מספר חברים שיאפשר דיון יעיל ומקצועי בוועדה. הוצע להגדיל את מספר נציגי השלטון המקומי לשניים, תוך מתן ייצוג הולם למועצות האזוריות שמרבית התשתיות עוברות בתחומן. כמו כן, נדונה סוגיה של **הוועדה לשמירה על הסביבה החופית** והוחלט שיהיה ייצוג למרכז המועצות האזוריות, כן הודגש האינטרס הציבורי הרחב בשמירה על הסביבה החופית. בנוסף נדון הרכב הועדה לתשתיות, והדיונים מתמשכים.

לקריאת פרוטוקול הדיון האחרון שהתפרסם לחצו כאן.

הצעות חוק בנושאי פסולת

הצעת חוק להסדרת הטיפול באריזות, התש"ע-2010

ועדת הכלכלה של הכנסת אישרה בסוף החודש את הצעת חוק הממשלתית להסדרת הטיפול באריזות, התש"ע-2010, לקראת ההצבעה בקריאה השנייה והשלישית. החוק צפוי לעלות לאישור במליאת הכנסת בחודש הקרוב. הצעת החוק הממשלתית הוגשה על-ידי המשרד להגנת הסביבה. הצעת חוק פרטית הוגשה קודם לכן ונוסחה על-ידי אדם טבע ודין.

מדי שנה מיוצרת בישראל מיליון טונה פסולת אריזות, המהוות כיום כ-20% ממשקל הפסולת בישראל. מטרת החוק החדש היא להפחית את כמות הפסולת שעוברת להטמנה, ולהביא את מירב הפסולת לשימוש חוזר ומחזור. לשם כך, מטיל החוק על היצרנים והיבואנים בישראל לאסוף ולהביא למחזור פסולת אריזות בשיעור של 60% מסך משקל האריזות של המוצרים שנמכרו או יובאו בכל שנה. החוק יוחל בהדרגה, עד 2015. כל יצרן ויבואן יהיה חייב לעמוד ביעד מחזור שנתי לפי סוג החומר, ובלבד שממוצע האיסוף והמחזור הכולל לא יפחת מ-60%. עוד קובע החוק כי אי-עמידה ביעדי המחזור יחויב בקנס הוא 2,500 שקל לכל טון אריזות שמתחת לסף הקבוע. בהמלצת אדם טבע ודין, הוכנסה לחוק חובת פרסום נתונים בדבר כמויות הפסולת שנאספה והועברה למחזור. הצעת החוק משתלבת במדיניות הפוסלת הכוללת של המשרד להגנת הסביבה, שקבע יעד לטיפול בפסולת, לפיו החל משנת 2020 לא תועבר יותר פסולת אריזות להטמנה.

הצעת חוק הפחתת פסולת אלקטרונית ומחזורה, התשע"א-2010

הצעת החוק, יוזמתם של **חברי הכנסת ניצן הורוביץ, משה גפני, זאב בילסקי, איתן כבל, ואורית זוארץ** הונחה על שלחן הכנסת בתאריך 11.10.2010. הצעת חוק זהה, **חברי הכנסת דב חנין, כרמל שאמה, זבולון אורלב ודוד אזולאי** הונחה על שולחן הכנסת על ידי בתאריך 25.10.2010. ההצעה נכתבה בשיתוף פעולה עם **הקליניקה הסביבתית בבר אילן**.

מטרת הצעת החוק הינה צמצום ומניעת היווצרות מפגעים בריאותיים וסביבתיים הנובעים מהשלכת מכשירים אלקטרוניים כדוגמת מחשבים, טלוויזיות ומכשירי חשמל נוספים, וכן פסולת אלקטרונית כגון חוטי חשמל. השלכת הפסולת האלקטרונית גורמת למפגעים סביבתיים באוויר, בקרקע ובמים כתוצאה משחרורן של מתכות כבדות, ביניהן כספית ועופרת. על מנת להגן על חיי אדם ועל הטבע יש צורך באיסוף המכשירים האלקטרוניים ובמחזור הפסולת הניתנת למחזור.

ההאצה בהתפתחות הטכנולוגית בשני העשורים האחרונים לצד העלייה ברמת החיים הביאו לתחלופה גבוהה של מוצרים אלקטרונים, ולהגדלה של כמות הפסולת האלקטרונית המועברת להטמנה. מדינות רבות כבר הסדירו בחקיקה את הפרדת הפסולת האלקטרונית מהפסולת הרגילה והעברתה למחזור.

על כן, הוצע בחוק לחייב את הרשויות המקומיות להציב בתחומיהן מיכלי איסוף לפסולת אלקטרונית ולהעבירם למחזור. בנוסף, החוק מחייב מוכרים, יצרנים ויבואנים לקבל לידיהם מכשירים שמכרו לשם מיחזורם.

לעיון בהצעת החוק שהונחה ביום 25.10.2010 לחצו כאן. לעיון בהצעת החוק שהונחה ביום 1.11.2010 לחצו כאן.

הצעת חוק לתיקון פקודת הרוקחים (חובת איסוף סמי מרפא), התשע"א–2010

הצעת החוק הונחה על שולחן הכנסת השמונה-עשרה בתאריך 21.7.10 על ידי **ח"כ דב חנין, ח"כ רחל אדטו, ח"כ איתן כבל, ח"כ אריה אלדד, ח"כ עפו אגבאריה, ח"כ דניאל בן-סימון וח"כ משה גפני** וכן על ידי **ח"כ ניצן הורוביץ** בתאריך 25.10.10. הצעת החוק נוסחה בשיתוף **הקליניקה הסביבתית באוניברסיטת בר אילן.**

מטרת הצעת החוק הינה למנוע היווצרותם של מפגעים בריאותיים וסביבתיים הנובעים מהשלכת תרופות לפחי האשפה או לאסלות. השלכת התרופות באופן זה גורמת לחלחול של שרידי אנטיביוטיקה, הורמונים וחומרים כימיים לקרקע ולמי התהום. חלחול זה עלול לגרום לזיהום הקרקע ומי התהום ולנזקים בריאותיים קשים. לשם כך, מוצע לחייב בתי מרקחת לאסוף תרופות שאין בהן צורך הנמצאות בידי הציבור.

לעיון בהצעת החוק לחצו כאן.

הצעת חוק איסוף ופינוי פסולת למיחזור (תיקון – מיחזור בבית עסק גדול), התשע"א-2010

הצעת החוק, הונחה על שולחן בתאריך 1.4.09 על-ידי **ח"כ ליה שמטוב**, בתאריך 11.5.09 על-ידי **חברי הכנסת דב חנין, אופיר פינס-פז, מוחמד ברכה, חנא סוויד, עפו אגבאריה, אילן גילאון, דניאל בן-סימון, חיים אורון, אברהים צרצור וזבולון אורלב**, וכן בתאריך 11.10.10 על-ידי **ח"כ ניצן הורוביץ**. הצעת חוק זהה הונחה על שולחן הכנסת השבע-עשרה על ידי **ח"כ דב חנין, ח"כ מיכאל מלכיאור, ח"כ אופיר פינס- פז וח"כ אסתרינה טרטמן.**

מטרת הצעת החוק הינה לתמרץ את הציבור למחזר פסולת על-ידי הצבת מתקני מיחזור במקומות עבודה, ובכך להפוך את המיחזור לקל ונגיש. הקמת תשתית המיחזור במקומות העבודה, בהם מבלים בני האדם שעות רבות מחייהם, תביא להטמעתם של הרגלי מיחזור בקרב עובדים ומעבידים, שיימשכו אף במרחב הביתי.

המשרד להגנת הסביבה רכשו אלפי מכלים לאיסוף נייר וחילקם לעשרות משרדים ממשלתיים. מאז חלוקת המיכלים, חלה עלייה של 20% בכמות הנייר שנאסף. מנתון זה למדים מניחי הצעת החוק שהנחת מתקני מיחזור תביא לעילה משמעותית ברמות המיחזור של מוצרי פלסטיק, זכוכית, נייר וסוללות משומשות.

עם גידול האוכלוסייה והשיפור ברמת החיים, המביאים לעליה חדה בצריכת מוצרים וחומרי גלם, יכול המיחזור לתרום לבלימת בזבוז משאבי הטבע, להפחתת הנזקים שמקורם בהטמנת פסולת ולחסכון כספי.

לעיון בהצעת החוק לחצו כאן.